

Rondetafelgesprek inzake bedreigingen van publieke ambtsdragers

Gespreksnotitie S. Top, sectorhoofd van district Rijnmond-Noord

Ontwikkelingen

Het motto van de politie luidt “waakzaam en dienstbaar aan de waarden van de rechtstaat”. Mede daardoor hechten wij veel waarde aan het onderwerp van deze bijeenkomst. Een aantal ontwikkelingen binnen de samenleving maakt dat bedreiging van ambtsdragers eenvoudiger is geworden en ogenschijnlijk meer voorkomt.

Allereerst maken sociale media zoals twitter en facebook het al een aantal jaar erg eenvoudig om relatief anoniem mensen aan te spreken, te intimideren en te bedreigen. Ambtsdragers zijn door social media makkelijker aanspreekbaar en “altijd aanwezig” los van hun feitelijke verblijfplaats. Daar komt nog bij dat van veel ambtsdragers door enkele muisklikken relatief veel informatie beschikbaar is op het internet. Deze lijn is ook herkenbaar bij andere “bekende Nederlanders”. Ook zij zijn sinds de komst van internet en social media veel vaker dan voorheen het mikpunt van spot, intimidatie en bedreiging. Social media maken het ook veel eenvoudiger om te laten zien dat men daadwerkelijk geïntimideerd of bedreigd wordt door anderen. Een retweet van een bedreigende tekst is binnen enkele seconden voor vele duizenden volgers zichtbaar.

Een tweede item betreft de ogenschijnlijke verharding in de samenleving, mede ingegeven door het matschappelijke debat over enkele politiek gevoelige onderwerpen zoals asielinstroom, opkomend extremisme en de terroristische aanslagen her en der in Europa en de rest van de wereld. Daar draagt aan bij het afkalvende imago van en respect voor ambtsdragers, zoals dat ook met andere openbare functies als docenten en politiemedewerkers geldt. Dit zorgt wellicht voor meer zichtbaarheid van de verharding in de samenleving, maar het is nog niet duidelijk of deze items specifiek geleid hebben tot een verhoging van het aantal bedreigingen.

Bedreigers

Er zijn meerdere categorieën denkbaar met betrekking tot de soorten bedreigers, maar grofweg onderscheid ik er drie. Daarbij moet opgemerkt worden dat de achtergronden maken dat deze binnen meerdere categorieën vallen of in elkaar overlopen.

Allereerst zijn daar de zogenaamde “verwarde dreigers”. Veelal voelen zij zich miskend en zoeken naar publieke ambtsdragers om via hen gehoord te worden of hun gelijk te halen.

Daarnaast is er een groep bedreigers die zich kenmerkt door het feit dat de ambtsdrager, of de groep waar deze ogenschijnlijk toe behoort, een besluit heeft genomen dat de bedreiger onwelgevallig is. Dat kan bijvoorbeeld gaan over niet toegekende vergunningen of andere beschikkingen.

Als laatste categorie onderscheid ik de groep criminelen die middels intimidatie en bedreiging probeert zaken gedaan te krijgen van de publieke ambtsdragers. Vooral de laatste groep kenmerkt zich door een ondermijnend karakter, aangezien zij vaak redelijk georganiseerd en doordacht te werk gaan en daarbij een imago proberen op te bouwen dat zij de bedreiging om willen en kunnen zetten in daadwerkelijke actie. Vaak heeft men tot doel deze ambtsdragers te “dwingen” een ambtsverrichting te volvoeren of een rechtmatige ambtshandeling na te laten.

Gezamenlijke verantwoordelijkheid

Het bestaande “stelsel bewaken en beveiligen” is ingericht om bedreigingen het hoofd te bieden. Bij dit stelsel zijn drie belangrijke verantwoordelijkheden te benoemen.

Naast de individuele verantwoordelijkheid van de bedreigde persoon, middels relatief simpele maatregelen verdere bedreiging te voorkomen, is er de werkgeversverantwoordelijkheid. Ambtsdragers komen in de spotlights of nemen beslissingen namens een organisatie of werkgever, die dan ook verantwoordelijkheid dient te nemen als daaruit (beveiligings)consequenties voortkomen. Cruciaal is dat werkgevers een klimaat creëren waarbij het melden van een bedreiging

of intimidatie de norm is en als standaard wordt verheven. Dat is eenvoudiger gezegd dan gedaan, zeker op momenten dat de ambtsdrager zich ook daadwerkelijk zeer bedreigd voelt en mogelijk juist om die reden het niet wil melden. Van belang is dan ook om dat moment niet af te wachten, maar al bij aanstelling het gesprek aan te gaan over dit onderwerp. In mijn praktijk maak ik het iedere keer weer bespreekbaar met ambtsdragers. Daarbij zoom ik niet alleen in op de positie van bijvoorbeeld de wethouder of burgemeester, maar ook op die van ambtenaren die ogenschijnlijk veel minder in het oog vallen, maar daadwerkelijk van grote invloed kunnen zijn op besluitvormingsprocessen. Hun invloed kan ook het openbaar bestuur ernstig compromitteren, waarbij veel ambtenaren juist de keuze hebben gemaakt om in de relatieve luwte te werken en dus niet gewend zijn aan dit soort uitingen in hun richting.

De derde verantwoordelijkheid ligt bij de NCTV, het OM en de politie als daadwerkelijk binnen het stelsel “bewaken & beveiligen” maatregelen genomen moeten worden. Gevolg daarvan is wel dat van zowel de individuele ambtsdrager, alsook van de werkgever verwacht wordt dat zij meewerken aan de maatregelen. Deze maatregelen zijn dan niet meer vrijblijvend.

Opgemerkt moet worden dat veel partijen betrokken worden bij het doen stoppen van de bedreigingen. Binnen bestaande instituten als het veiligheidshuis worden dreigers besproken om tot de meest betekenisvolle en effectieve interventie te kunnen komen. Het (alleen) strafrechtelijk aanpakken van de dreiger blijkt vaak onvoldoende effectief te zijn om de dreigementen te stoppen. Daarbij geldt ook nog eens dat veel van de gevoelde bedreigingen en intimidaties strafrechtelijk niet eens vervolgbaar zijn.

Melden

Doordat niet iedereen bedreigingen meldt of aangifte doet is het niet duidelijk aan te geven hoe groot het probleem is of er daadwerkelijk sprake is van een toename of dat dit alleen zo gevoeld wordt. Daarbij valt ook op dat in ieder geval een aantal ambtsdragers een houding heeft van “if you can’t stand the heat, get out of the kitchen”. Dit is een misvatting. Melding of aangifte via individuen of via de werkgever is noodzakelijk om tot opsporing en vervolging over te gaan en daarmee bijvoorbeeld beveiligingsmiddelen ter beschikking te krijgen of de dreigers te kunnen straffen. Alleen zo kunnen het Openbaar Ministerie en de politie, daar waar de strafrechtelijke grenzen worden overschreden, de waarden van de rechtsstaat blijven beschermen.

Sjoerd Top
Districtschef